

Юридичні науки

УДК 347.65/68

Мегедь Катерина Вікторівна

студентка

*ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені академіка Степана Дем'янчука»*

Мегедь Екатерина Викторовна

студентка

*ЧВУЗ «Международный экономико-гуманитарный
университет имени академика Степана Демьянчука»*

Mehed Kateryna

Student of the

*International University of Economics and Humanities
named after Stepan Demianchuk*

**ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ СПАДКУВАННЯ ЗА ЦИВІЛЬНИМ
ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ
ПРАКТИЧЕСКИЕ ВОПРОСЫ НАСЛЕДОВАНИЯ ПО
ГРАЖДАНСКОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ УКРАИНЫ
PRACTICAL ISSUES OF HARMONIZATION BY CIVILIAN
LEGISLATION OF UKRAINE**

***Анотація.** У статті розкриваються сутність та роль інституту спадкування у цивільному судочинстві України. Проводиться аналіз норм цивільного законодавства у сфері спадкування. Досліджуються проблемні аспекти відносин у сфері спадкування, як у разі спадкування за законом, так при спадкуванні за заповітом. Пропонуються шляхи їх вирішення.*

***Ключові слова:** цивільне законодавство, інститут спадкування, відносини у сфері спадкування, спадкування за законом, заповіт.*

Аннотація. В статті розкриваються сутність і роль інституту успадкування в громадянському судопроизводстві України. Проводиться аналіз норм громадянського законодавства в сфері успадкування. Исследуються проблемні аспекти відносин в сфері успадкування, як в разі успадкування по закону, так при успадкуванні по заповітанню. Предлаються шляхи їх рішення.

Ключеві слова: громадянське законодавство, інститут успадкування, відносини в сфері успадкування, успадкування по закону, заповітання.

Summary. The article reveals the essence and role of the institution of inheritance in civil legal proceedings of Ukraine. An analysis of the norms of civil law in the field of inheritance is being conducted. The problem aspects of relations in the sphere of inheritance are investigated, as in the case of inheritance by law, as well as by inheritance according to will. The ways of their solution are offered.

Key words: civil law, institution of inheritance, relations in the sphere of inheritance, inheritance by law, wills.

Постановка проблеми. Законодавчі реформи в Україні, які зумовлені інтеграційними процесами безпосередньо впливають на основні правові інститути. Зокрема, інститут успадкування, який створює умови для виникнення відносин у сфері права власності. Позаяк, успадкове право в Україні розвивається надзвичайно швидко, це породжує ряд проблемних питань, які стосуються правового регулювання та правозастосовної діяльності у сфері успадкування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості успадкування як інституту та процесу в умовах сучасних законодавчих та інших перетворень висвітлені у дослідженнях українських науковців та практикуючих юристів: О. Васильцової, В. Співака, А. Підпригори, Я. Шевченка, А. Гончарової, С. Фурси, О. Печеного, Є. Харитонова, В. Кобзаря, А. Кондратової, Є. Пасіки.

Формулювання цілі статті (постанова завдання). Ціллю статті є визначення проблемних правових і процесуальних аспектів у сфері

спадкування, за допомогою узагальнення положень цивільного законодавства, судової практики та юридичної літератури.

Виклад основного матеріалу. Вивчаючи зміст Цивільного кодексу України, можна дефініціювати спадкування як перехід майнових і окремих особистих немайнових прав та обов'язків спадкодавця до його спадкоємців [1]. Та слід підкреслити, що на практиці не всі ці права можуть бути успадковані, що передбачено деякими спеціальними нормами цивільного законодавства. Це говорить про те, що визначення спадкування потребує удосконалення.

До складу спадщини відносять вищевказані права та обов'язки. Важливим є той фактор, що до складу спадщини входить на саме майно, а право на нього.

В Україні використовують два види спадкування, а саме: спадкування за законом та спадкування за заповітом.

Варто зазначити, що спадкування за законом не передбачає елементу волевиявлення, тобто не виникає з волі спадкодавця чи спадкоємця. Отримання спадку за законом не залежить ні від волі померлого, ні від волі спадкоємців. На рівні події (якою є і смерть спадкодавця) правові наслідки наступають по волі законодавця, а не правозастосовників, а вже на рівні дії має місце і воля правозастосовників [2].

Спадкування за заповітом, відрізняється від спадкування за законом обмеженим колом спадкоємців, бо виникає за наявності волі спадкодавця. Крім того, обов'язковими умовами є належне оформлення і реєстрація заповіту.

На сьогоднішній день, інститут спадкування перебуває на стадії завершення формування, тим не менше способи та механізм спадкування містять багато недоліків, що призводить до порушення основоположних прав і свобод людини та громадянина.

Зокрема, аналізуючи нотаріальну практику, можна виокремити наступні проблемні питання: зміна вимог та порядку нотаріального оформлення спадщини, неякісність у наданні нотаріальних послуг, некваліфікований персонал, відсутність належного контролю та відповідальності за порушення законодавства при наданні нотаріальних послуг, недоступність нотаріальних послуг для населення у селах, селищах, селищах міського типу тощо [3].

Крім того, в судовій практиці також існують проблеми правозастосування у сфері спадкування, що пов'язано з неоднозначністю норм та виникненням колізій у цивільному законодавстві.

Суди в порядку окремого провадження часто встановлюють факти, що мають юридичне значення для прийняття спадщини, наприклад зв'язок між спадкоємцем та спадкодавцем. Проте, не завжди докази дають змогу встановити необхідні факти, що перешкоджає прийняттю спадщини, а іноді й унеможлиблює цей процес.

Важливим недоліком правових засад спадкування за заповітом є вікові обмеження, адже право на складання заповіту надається виключно особам, які наділені повною цивільною дієздатністю. Законодавець тим самим позбавляє осіб, які не відповідають віковому критерію і умовам надання повної цивільної дієздатності, права на складання заповіту [2].

Спадкові відносини з іноземним елементом теж породжують комплекс правових проблем, пов'язаних із визначенням того, право якої держави або ж яка міжнародно-правова норма застосовуватиметься до цих спадкових відносин щодо: заповідальної здатності особи та дійсності заповіту; місця й часу відкриття спадщини; компетентності місцевого юрисдикційного органу взяти у провадження спадкову справу; строків та способу прийняття спадщини й кола спадкоємців тощо [4]. Зростання кількості такого виду справ за останній час набрало масштабних оборотів,

тому для цього виду відносин повинно бути визначене ефективне правове регулювання.

Гострою проблемою за сучасних умов є спадкування у зоні АТО. Найпоширенішими є питання щодо видачі свідоцтв про смерть спадкодавця; механізмів оформлення спадщини; правовстановлюючих документів які знаходяться на непідконтрольних територіях; відключення нотаріальних реєстрів [5].

Висновки. Виходячи з вищенаведеного, слід підкреслити, що виникає необхідність якнайшвидшого реформування цивільного законодавства в сфері спадкування відповідно до умов, які диктуються сучасністю. Спадкування є інститутом, який охоплює широке коло відносин, що зумовлює його значимість. І для функціонування цього правового інституту на міжнародному рівні, потрібно здійснювати заходи щодо покращення сфери спадкування, а саме:

- 1) забезпечити єдність судової практики та унеможливити ситуації різного тлумачення й застосування одних і тих самих норм права;
- 2) вирішити питання відповідальності нотаріусів;
- 3) спростити процедуру встановлення юридично-значимих фактів;
- 4) зменшити віковий ценз для деяких правочинів у сфері спадкування;
- 5) створити дієві законодавчі положення стосовно спадкових прав іноземців;
- 6) забезпечити всі необхідні умови для можливості спадкування на непідконтрольних територіях.

Література

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] / Відомості Верховної Ради України 18.12.2016 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/conv/page>.

2. Кобзар В. В. Актуальні питання правового регулювання спадкування за заповітом / В. В. Кобзар // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2015. – № 1. – С. 154-160. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2015_1_22.
3. Кондратова А. М. Проблеми спадкування окремих видів об'єктів спадщини: причини їх виникнення та шляхи вдосконалення законодавства / А. М. Кондратова // Часопис Київського університету права. – 2015. – № 1. – С. 170-172. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2015_1_42.
4. Павлов М. До проблеми спадкування в Україні майна та майнових прав після спадкоємця-нерезидента / Науково-практичний журнал «Мала енциклопедія нотаріуса». – 2013. – № 5. – С. 75. – Режим доступу: yurradnik.com.ua/wp.../10/men05_2013_c75_Pavlov.doc.
5. Лепіхіна О., Шейко В. Проблеми актуальної практики спадкування в зоні АТО / Електронне видання «Юрист & Закон». – 2015. – № 28. – Режим доступу: http://uz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/EA008217.